

Дутка О. Я.

Ужгородський національний університет

РОЛЬ ФРАНЦУЗЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У РОЗВИТКУ ОМОНІМІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Незважаючи на те що проблемам адаптації іншомовних запозичень приділено багато уваги, все ж таки й досі в українському мовознавстві залишається відкритим питання про основні джерела омонімії, про причини, умови, за яких іншомовне слово стає омонімом в українській мові, та ін.

У пропонованій статті з'ясовано роль французьких запозичень у розвитку лексичної омонімії в українській мові, зокрема розглянуто ті омонімічні пари і ряди, компонентами яких є лише французькі слова. Для досягнення поставленої мети виконано низку завдань: методом суцільного відбору вилучено зі СУМа в 11 т., ВТССУМа (2005 р.) лексеми, позначені як омоніми; встановлено джерело запозичення; виділено групи омонімів за джерелами виникнення; охарактеризовано семантико-стилістичні особливості лексичних омонімів, що виникли внаслідок запозичення з французької мови.

Французькі слова є потужним джерелом омонімії в українській мові. Зокрема, проаналізовано 102 лексеми, що утворюють 42 омонімічні пари і 6 рядів. 83 слова є прямими запозиченнями, а 17 – опосередкованими (через російську і польську мови – 8 одиниць; через польську і німецьку – 2; через польську – 1; через російську – 1; через німецьку – 5).

Переважає більшість лексем є загальноживаними (97 одиниць), 15 мають термінологічні значення (фотографічне – 1; медичне – 1; музичне – 1; морське – 1; математичне – 1; текстильне – 1; архаїчне – 2; військове – 1; авіаційне – 1; економічне – 1; кулінарне – 1; спортивне – 3). Стилістично маркованими є кілька лексем (архаїчне – 2, книжне – 1, розмовні – 3, поетичне – 1). У складі омонімів французького походження 10 лексем уже застаріли.

17 лексем французького походження фіксуються як омоніми в опрацьованих нами лексикографічних джерелах лише з кінця ХХ ст. (бакара́, бергамо́т, віра́ж, карабін, карка́с, картель, круп, марке́р, мінью́н, орде́р, перл, піке́т, рондо́, селадон, соліте́р, тамбу́р, фракці́я).

Ключові слова: омонімія, лексичний омонім, французькі запозичення, українська мова, семантика, лексема.

Постановка проблеми. Проблема адаптації в українській мові іншомовних слів загалом та французьких запозичень зокрема мовознавці приділяли багато уваги, проте ці запозичення у складі омонімів сучасної української мови досі спеціально не розглядалися, чим і зумовлена актуальність нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Іншомовній лексиці в українській мові присвячено значну кількість наукових праць, у яких принагідно розглядалися і французькі слова. Проте спеціальних досліджень, які б стосувалися французьких запозичень в українській мові, дуже мало. Зокрема, словотвірну валентність основ французького походження в сучасній українській літературній мові аналізувала Л. Чурсіна [21]. Серед останніх досліджень варто виділити праці В. Сімонок, яка звернула увагу на збагачення лексичного складу української мови романо-германськими запозиченнями [13], а також простежила

їхнє місце у складі фінансово-економічної лексики [12].

Постановка завдання. Мета наукової статті – з'ясувати роль французьких запозичень у розвитку лексичної омонімії сучасної української мови.

Об'єктом дослідження стали ті омонімічні пари і ряди, компонентами яких є лише французькі запозичення.

Для досягнення поставленої мети виконано низку завдань:

– методом суцільного відбору вилучено зі СУМа в 11 т., ВТССУМа (2005 р.) лексеми, позначені як омоніми;

– встановлено джерело запозичення;

– виділено групи омонімів за джерелами виникнення;

– охарактеризовано семантико-стилістичні особливості лексичних омонімів, що виникли внаслідок запозичень із французької мови.

Виклад основного матеріалу. Французькі слова починають проникати до української мови досить пізно (XVII–XVIII ст.), спочатку через польську, а потім через російську мову. Пізніші запозичення (друга половина XVIII–XIX ст.) пов'язані переважно з поширенням політичних ідей, мистецтва, культури тощо [1, с. 138]. Як уважає Т. Лукінова, «безпосередніх контактів із французами українці не мали, отже, запозичення увійшли в мову книжним шляхом, через переклади з мови освіченої частини суспільства» [7, с. 32]. Найбільша кількість французьких запозичень зосереджена в культурній, економічній, політичній та побутовій сферах. Оскільки французька мова належить до групи романських, більшість її утворень або продовжує латинські слова, або має латинські корені. Окрім того, французька мова була посередницею запозичень зі спорідненої італійської [7, с. 32].

Свої спостереження проілюструємо такими прикладами:

ажур¹ ‘у знач. ім., розм. повний порядок’ [17, т. 1, с. 23] через посередництво російської мови запозичено з фр. *a jour* ‘у порядку; (підсумовано) по сьогодні’ виникло як зрощення прийменника *a* ‘аж до, включно’ і *jour* ‘день (виконання операції)’, що виступають також у виразі *a jour* ‘ажурний, просвітчастий’ [5, т. 1, с. 51]; **ажур²** ‘просвітчасте в’язання, плетіння, вишивання; просвітчаста тканина’ [17, т. 1, с. 23] – запозичення з фр. *ajour* ‘ажур, отвір’ [2, с. 17], утвореного на основі виразу *a jour* ‘ажурний, просвітчастий’, що складається з прийменника *a* ‘при’ (з лат. *ad id.*) і *jour* ‘день, світло, отвір, просвіт’ [5, т. 1, с. 51]. Наприкінці XIX ст. зафіксовано слово *ажурний* ‘мережчатий, дірчатий’ [19, т. 1, с. 3], що, на нашу думку, пов’язане з **ажур²**. Уперше як омоніми ці слова позначаються в лексикографічних джерелах тільки із середини XX ст.: пор. *ажур¹* ‘бухг., суц. ажур; нар. ажур’ і *ажур²* ‘текст., ажур’ [18, т. 1, с. 8], *id.* [11, т. 1, с. 8];

бал¹ ‘великий вечір з танцями’ [17, т. 1, с. 93] через російську (варіант із твердим л) і польську (із м’яким ль) мови запозичено з французької; фр. *bal id.*, ‘народні гуляння з танцями’ [10, с. 32] < *bailer* ‘танцювати’ [5, т. 1, с. 121]; **бал²** ‘одинаця виміру сили якого-небудь природного явища (вітру, землетрусу і т. ін.)’, ‘виражена цифрою оцінка знань і поведінки учня; цифрова оцінка успіхів у спортивних змаганнях’ [17, т. 1, с. 93] запозичено з фр. *baile* ‘м’яч’, ‘куля’ [10, с. 32; 15, с. 101; 16, с. 145; 4, с. 81] (в [5, т. 1, с. 121] подано як запозичення з німецької або французь-

кої мов). Історія становлення цих лексем як омонімів досить цікава, оскільки словник 1886 р. вже фіксує омонімічний ряд: ‘I. Бал, танець; II. Бал, м’яч; III. Бал, балаканина’ [6, т. 1, с. 10]. Потім до середини XX ст. слово вживалося як однозначне: пор. *бал¹* ‘бал, бенкет, вечорниці’ [19, т. 1, с. 13]; *бал²* ‘вечір з танцями’ [14, т. 1, с. 23]; *бал* ‘бал, бѐн(ь)кет’ [9, с. 14]. І тільки з 1953 р. знову набуло омонімічного значення *бал¹* ‘(вечір з танцями) бал’, *бал²* ‘(одинаця виміру, оцінки явищ) балл’ [18, т. 1, с. 30]; правда, вже у 1969 р. знову подається в окремих джерелах як однозначне: *бал* ‘(кóнчен бал!) розм. та й край!, і край!, та й годі!, амба!’ [11, т. 1, с. 29];

карабін¹ ‘гвинтівка полегшеної ваги, з коротким дулом’, ‘мисливська рушниця’; **карабін²** ‘пристрій, який служить для затискання, зачеплення чогось’ [2, с. 522] запозичено, очевидно, за російським і польським (можливо, також німецьким – нов. верх. нім. ст. *Karabin*) посередництвом із фр. *carabine* ‘карабін’ [3, с. 90], що є похідним від фр. іст. (з XVI–XVII ст.) *carabin* ‘солдат легкої кавалерії’ [Там само], етимологічно неясного; первісно позначало зброю відповідного роду військ [5, т. 2, с. 381]; у [15, с. 386; 16, с. 502] подано як багатозначне. Цікаво, що у французькій мові є ще третій омонім – *carabin* ‘студент-медик’ [3, с. 90], однак українська мова його не знає. Лексему вперше зафіксовано в писемних джерелах кінця XIX ст.: *карабін* ‘карабін, карабінер’ [6, т. 1, с. 335]. Далі послідовно подається у словниках: *карабін¹* ‘коротка рушниця з широкою ручкою’ [19, т. 2, с. 8]; *карабін²* ‘коротка рушниця’ [14, т. 2, с. 219]; *карабін* ‘карабі[й]н, карабі[й]нка, ум. карабінчик, карабінчик’ [9, с. 700]; *карабін* ‘карабін’ [18, т. 2, с. 310; 11, т. 1, с. 539]; *карабін* ‘гвинтівка полегшеної ваги з коротким дулом’ [17, т. 4, с. 99]. Як омонім уперше фіксується у ВТССУМі;

кулон¹ ‘жіноча прикраса з дорогоцінного каменю або іншого матеріалу на ланцюжку, яку носять на шиї’ [17, т. 4, с. 391] – недавнє запозичення з фр. *coulant id.* [3, с. 820], що буквально означає ‘текучий, опадаючий’ і є субстантивованою формою дієприкметника від дієслова *couler* ‘текти, литися; осипатися, опадати’, до якого зводяться також слова *куліса*, *кулуари* [5, т. 3, с. 134]; **кулон²** ‘одинаця виміру кількості електрики’ [17, т. 4, с. 391] < фр. *coulomb id.* [3, с. 820], що утворилося від прізвища французького фізика Ш.-О. Кулона (1736–1806) [15, с. 470; 16, с. 572–573]. Слово зафіксоване на поч. XX ст. спочатку як багатозначне *кулон* ‘(електр. одиниця) кулон’, ‘(висюлька) кулон’ [9, с. 879]. Однак уже

з 1958 р. лексеми послідовно подаються як омоніми: *кулон*¹ ‘(драгоценний камінь як украшення) кулон’ і *кулон*² ‘физ. кулон’ [18, т. 2, с. 413]; id. [11, т. 1, с. 605]. Цілком зрозуміло, що омонімами ці слова були ще у французькій мові;

*маркіза*¹ ‘дружина або дочка маркіза’ [17, т. 4, с. 629]; *маркіза*² ‘легкий матер’яний дашок над вікном або балконом для захисту від сонця’ [17, т. 4, с. 629] – запозичення з французького багатозначного слова *marquis* ‘1. маркіз, ‘іст. марк-граф; іст. елегантний пан’; 2. навіс-маркіза; каблучка з довгастим каменем’ [3, с. 382], що походить від пізньюлат. *marchensis* ‘начальник марки (прикордонної області)’ [5, т. 3, с. 397; 16, с. 620; 4, с. 401]. Лексема фіксується на початку ХХ ст. як багатозначне слово: *маркіза* ‘маркіза’, ‘(на окне, балконі) маркіза, холодок (-дка), шатро, шатерце’ [9, с. 1012]. Як омонім уживається із середини ХХ ст.: *маркіза*¹ ‘маркіза’ і *маркіза*² ‘(шатро) маркіза’ [18, т. 2, с. 486]; id. [11, т. 1, с. 653];

*міраж*¹ ‘оптичне явище в атмосфері, за якого на горизонті з’являються уявні зображення наземних предметів або ділянок неба’, ‘перен. те, що не відповідає дійсності; те, що уявляється, здається; привид’ [17, т. 4, с. 745]; *міраж*² ‘відбір яєць для інкубації просвічуванням через овоскоп’ [17, т. 4, с. 745] – результат запозичення французького багатозначного слова *mirage* id. < *mirer* ‘цілити’, ‘прагнути, домагатися’, ‘розглядати на світло (яйце, матерію)’, ‘дивитися, спостерігати’ та ін. [3, с. 396], що походить від лат. *mīrāri* id. [5, т. 3, с. 480]. Наприкінці ХІХ ст. вперше зафіксоване слово *міраж*¹ ‘мареве, омана’ [19, т. 2, с. 103]. Таке ж значення подають і словники ХХ ст.: *міраж* ‘мареве, міраж, фата-моргана; (ілюзія) омана’ [9, с. 1082]; [18, т. 2, с. 524]; [11, т. 1, с. 677]. Як бачимо, омонімічне значення розвинулося на ґрунті української мови в другій половині ХХ ст. і вперше зафіксовано в СУМі;

*пикé*¹ ‘бавовняна або шовкова тканина полотняного переплетення з рельєфним малюнком у вигляді рубчиків або опуклих візерунків на лицьовому боці’ [17, т. 6, с. 532] – запозичення з французької мови; фр. *piqué* id. [3, с. 464], букв. ‘поколотий, стьобаний’ є похідним від дієслова *piquer* ‘колотити; стьобати’ [15, с. 647; 5, т. 4, с. 402]; *пикé*² ‘стрімкий політ літака майже вертикально вниз’ [17, т. 6, с. 532] < фр. *piqué* ‘пике, пікірування’ [3, с. 464], що утворене від дієслова *piquer* ‘колотити’ у виразі *piquer une tête* ‘кинутися вниз головою’ [5, т. 4, с. 402; 16, с. 733]. Із цього випливає, що омонімія виникла на українському ґрунті, оскільки у французькій мові це одне й те ж бага-

тозначне слово. Уперше зустрічається в писемних джерелах 20-х років ХХ ст.: *пикé* ‘пике’ [9, с. 2007]. Із 60-х років ХХ ст. – як омонім: *пикé*¹ ‘текст. пикé’ і *пикé*² ‘ав. пикé’ [18, т. 3, с. 427; 11, т. 2, с. 453];

*тáлія*¹ ‘найвужча частина тулуба; місце, де носять пояс’, ‘рідко. частина тулуба від пахв до стегон’ [17, т. 10, с. 28] – запозичення з фр. *taille* id., яке має 15 значень [3, с. 590; 10, с. 305] і пов’язане з *tailler* ‘рубати, тяти, різати’ < з нар.-лат. **talair* id. [5, т. 5, с. 508; 16, с. 876]; *тáлія*² ‘заст. комплект гральних карт із двох колод’, ‘коло картярської гри до закінчення колоди карт біля банківника’ [17, т. 10, с. 28] сягає фр. *taille* < *tailler* ‘кидати банк’ [4, с. 647], пор. ще фр. *tailleur* ‘банкомет’ [3, с. 591]. Уперше укр. *тáлія*¹ фіксується словниками наприкінці ХІХ ст.: *тáлія* ‘стан’ [19, т. 4, с. 106]. Як омоніми подані в лексикографічних джерелах 1963 р.: пор. *тáлія*¹ ‘місце обхвату тулуба ременем; пояс’ і *тáлія*² ‘карт., заст. тáлія, тáль’ [18, т. 6, с. 9]; id. [11, т. 3, с. 432];

*тирáж*¹ ‘розіграш державної позики або лотеї’, ‘погашення облигацій позик або інших паперів установою, що їх випустила’; *тирáж*² ‘кількість примірників друкованого видання одного випуску; розм. усі примірники такого видання’ [17, т. 10, с. 119] – запозичення з багатозначного фр. *tirage* id. [3, с. 604] < *tirer* ‘тягти», що виникло з нар.-лат. **tirare* id. неясного походження [20, т. 4, с. 60; 15, с. 826; 5, т. 5, с. 571]. Уперше лексеми зафіксовано в середині ХХ ст. спочатку як багатозначну, а далі однозначну: *тирáж* ‘(розыгрыши выигрышей в займе или лотереи) тирáж’, ‘полигр. тирáж, уст. тиснение’ [18, т. 6, с. 44], *тирáж* ‘тирáж’ [11, т. 3, с. 452]. Омонімом стало в середині ХХ ст., що підтверджено в СУМі в 11 т.;

*фéрма*¹ ‘приватне капіталістичне сільськогосподарське підприємство на власній або орендованій землі’, ‘господарське спеціалізоване підприємство радгоспу або колгоспу, що займається певною галуззю тваринництва’ [17, т. 10, с. 577] – запозичення з фр. *ferme* id. [3, с. 258] < лат. *firma* ‘орендна плата’ [15, с. 871], хоча в [5, т. 6, с. 89] виводиться від лат. *firmus* ‘міцний, стійкий, непохитний; постійний (наділ землі)’; *фéрма*² ‘спец. інженерна споруда, що складається зі стрижнів, балок і т. ін., міцно з’єднаних (зварених, склепаних тощо) між собою у вузли; застосовується в будівництві мостів, гідротехнічних споруд, будинків і т. ін.’ [17, т. 10, с. 577] < фр. *ferme* id. [3, с. 258], що походить від лат. *firmus* ‘міцний’ [15, с. 871]. Отже, омонімами ці слова були ще в мові-джерелі. Уперше слово зафіксовано в кінці ХІХ ст.: *фéрма* ‘ху́тір, фольва́рок, фільва́рок’

[19, т. 4, с. 174]. Омонімічний відповідник з'явився в українській мові тільки в середині ХХ ст.: *фєрма*¹ 'с.-х. фєрма' і *фєрма*² 'струт. фєрма' [18, т. 6, с. 279; 11, т. 3, с. 598];

*фїлє*¹ 'м'ясо найвищого сорту із середньої частини хребта туші; полядвця', 'поздовжні половинки рибної тушки, очищеної від нутрощів, плавців і луски, звичайно спресовані та заморожені' [17, т. 10, с. 591] – запозичення з фр. *filet* id. [3, с. 262] – зменш. від *fil* 'нитка, низка'; французька назва зумовлена, очевидно, тим, що м'ясо *filet* продавалося зав'язаним ниткою [15, с. 877; 5, т. 6, с. 97]; *фїлє*² 'ажурне в'язання; виріб, вив'язаний таким способом; вишивка на сітчастій тканині; мереживо' [17, т. 10, с. 591] < фр. *filet* 'ниточка' [3, с. 262] – зменш. від *fil* 'нитка, пряжа', що походить від лат. *filum* id., спорідненого з псл. *žila*, укр. жїлá [15, с. 877; 5, т. 6, с. 97; 16, с. 936]. Отже, ці слова стали омонімами в мові-джерелі. Можемо припустити, що українська мова засвоїла спочатку *фїлє*², бо саме воно зустрічається наприкінці ХІХ ст. в писемних джерелах: *фїлє* 'сітка плетена' [19, т. 4, с. 174]. Тільки в середині ХХ ст. словники фіксують обидва слова вже як омоніми: *фїлє*¹ 'вишивка' і *фїлє*² 'сорт м'яса' [18, т. 6, с. 283]; *фїлє*¹ 'сорт м'яса, риби' і *фїлє*² 'вид вишивання, в'язання' [11, т. 3, с. 601];

*шарф*¹ 'зїткана чи сплетена річ верхнього одягу у вигляді довгої смуги, якою кутають шию, накривають голову або плечі', 'заст. кольоровий пояс або пов'язка через плече, що були розпізнавальним знаком генеральського та офіцер-

ського звання в дореволюційній російській армії' [2, с. 1614] (див. *шарф* id. [17, т. 11, с. 418]) запозичене (можливо, через німецьке посередництво, пор. нім *Shärpe* id. [8, с. 523]) із французької мови; фр. *écharpe* 'пов'язка; перев'язь' успадковане від франкської мови [20, т. 4, с. 411–512; 5, т. 6, с. 386–387]; *шарф*² 'муз. органний регістр із родини мікстур із трубами вузької мензури' [2, с. 1614] – можна припустити, що цей номен утворився на українському ґрунті від першого внаслідок семантичного перенесення, оскільки вузькі труби органа нагадують шарф. Українцям більш відоме перше слово, яке подається у словниках із середині ХХ ст. [18, т. 6, с. 475; 11, т. 3, с. 679]. Омоніми вперше зафіксовані на початку ХХІ ст., що підтверджено у ВТССУМі.

Висновки і пропозиції. На підставі проведеного дослідження можемо констатувати, що французька мова є потужним джерелом омонімії в українській мові. Більша частина слів виступає прямими запозиченнями, інші – опосередкованими (мовами-посередниками є російська, польська і німецька). Абсолютна більшість французьких лексем стала омонімами вже на українському мовному ґрунті в середині ХХ ст., а 17 слів – тільки в кінці ХХ ст. Омонімічне значення в них розвинулося переважно внаслідок розщеплення семантичної єдності багатозначного французького слова.

Уважаємо перспективними дослідження ролі запозичень у поповненні лексичного фонду української мови та розвитку в ній явища омонімії.

Список літератури:

1. Бурячок А. А. Лексика української мови з погляду її походження. *Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія* / за заг. ред. акад. І. К. Білодіда. Київ, 1973. С. 121–150.
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.). Київ; Ірпінь, 2005. 1728 с.
3. Бусел В. Т. Французько-український словник. Українсько-французький словник. Київ; Ірпінь: Перун, 2012. 1104 с.
4. Егорова Т. В. Словарь иностранных слов современного русского языка. Москва, 2014. 800 с.
5. Етимологічний словник української мови: у 7 т. / редкол. О. С. Мельничук (гол. ред.) та ін. Київ, 1982–2012. Т. 1–6.
6. Желеховский С., Недільский С. Малорусско-німецький словар: у 2-х т. Львів, 1885–1886. 1121 с.
7. Лукінова Т. Б. Українська лексика: семантичні зміни в запозичених словах. *Мовознавство*. 2013. № 2–3. С. 18–38.
8. Мюллер В. Великий німецько-український словник. Київ: Чумацький шлях, 2005. 792 с.
9. Повна електронна версія академічного «Російсько-українського словника» 1924–1933 рр. / за ред. А. Кримського (А–П); підготував О. Телемко. Київ: К. І. С., 2007. 3060 с.
10. Раевская О. В. Французско-русский словарь. Москва: РУССО, 2003. 368 с.
11. Русско-украинский словарь: в 3 т. Киев, 1968. Т. 1–3.
12. Сімонок В. П. Запозичена з романо-германських мов фінансово-економічна лексика. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2016. № 5. Т. 1. С. 74–78.
13. Сімонок В. П. Збагачення лексичного складу української мови романо-германськими запозиченнями. *Сучасні лінгвістичні парадигми: матеріали Міжнар. наук. конф., м. Горлівка, 19 березня 2014 р.* Горлівка, 2014. С. 308–312.

14. Словарь української мови : у 4-х т / за ред. Б. Грінченка. Київ, 1958–1959. Т. 1–4.
15. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1985. 968 с.
16. Словник іншомовних слів / О. Л. Пустовіт та ін. Київ, 2000. 1017 с.
17. Словник української мови : в 11 т. Київ, 1970–1980.
18. Українсько-російський = Украинско-русский словарь : у 6 т. / гол. ред. І. М. Кириченко. Київ : АН УРСР, 1953 – 1963.
19. Уманець М., Спілка А. Словарь російсько-український. Львів, 1893–1898. Т. I–IV.
20. Фасмер М. Этимологический словарь русского языка : в 4-х т. / пер. с нем. и доп. О. Н. Трубачева ; 2-е изд., стереотип. Москва, 1986–1987. Т. I–IV.
21. Чурсіна Л.В. Словотвірна валентність основ французького походження в сучасній українській літературній мові: автореф. дис. ... канд. філол. наук. Харків, 1998. 18 с.

Dutka O. Ya. THE ROLE OF FRENCH BORROWINGS IN THE DEVELOPMENT OF HOMONYMY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

Despite the fact that a lot of attention is paid to the problems of adaptation of foreign borrowings, however, the question of the main sources of homonymy, the reasons, conditions under which a foreign word becomes homonym in the Ukrainian language, and so on, remains open until now in Ukrainian linguistics.

In the scientific article the role of borrowings is cleared up from French in the development of lexical homonymy in the Ukrainian language, in particular, those homonymy pairs and series are considered whose components are only French words. To achieve the goal, a number of tasks were accomplished: by the method of continuous selection the lexeme designed as homonyms were removed from MUL (Modern Ukrainian Language) in 11 v., BEDMUL (Big Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian Language) (2005); the source of borrowings was established; groups of homonyms were identified by the sources of origin; as a result of French borrowings the semantic and stylistic features of lexical homonyms were characterized.

French words are a powerful source of homonymy in the Ukrainian language. In particular, 102 lexemes that form 42 homonymy pairs and 6 rows were analyzed. 83 words are direct borrowings, and 17 words are indirect (8 units through Russian and Polish; through Polish and German – 2; through Polish – 1; through Russian – 1; through German – 5).

The vast majority of lexeme are common (97 units), 15 have terminological meanings (photographic – 1; medical – 1; musical – 1; marine – 1; mathematical – 1; textile – 1; archaic – 2; military – 1; aviation – 1; economic – 1; culinary – 1; sports – 3). There are several lexemes stylistically marked (book – 1, spoken – 3, poetic – 1). As a part of homonyms of French origin, 10 lexemes are already outdated.

The 17 lexemes of French origin are recorded as homonyms in the processed lexicographic sources only from the end of the twentieth century (baccarat, bergamot, turn, carbine, carcass, cartel, croup, marker, mignon, warrant, pearl, picket, rondo, celadon, solitaire, tambour, fraction).

Key words: *homonymy, lexical homonym, French borrowings, Ukrainian language, semantics, lexeme.*